

ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของเด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 3

The Situation and Factors related to Nutritional Status of Preschool Children in Regional of Health 3

พรรณิ ไพบูลย์ และคณะ ศูนย์อนามัยที่ 3

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ภาวะโภชนาการและปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะโภชนาการเด็กปฐมวัยในเขตสุขภาพที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 8 เดือนถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธี Three-Stage Cluster Sampling โดยมีจังหวัดในเขตสุขภาพที่ 3 เป็นหน่วยตัวอย่าง 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี และชัยนาท โดยเก็บตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ จำนวน 723 คน เก็บข้อมูลจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก แบบสัมภาษณ์ พ่อ แม่ หรือญาติผู้ดูแลเด็ก และชั่งน้ำหนัก วัดความยาว/ส่วนสูงเด็ก แปลผลโดยใช้กราฟประเมินการเจริญเติบโต น้ำหนัก และส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง (เกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของโภชนาการ กรมอนามัย, 2558) ระหว่าง เมษายน - มิถุนายน 2560 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา จำนวน ร้อยละ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) และด้วยสถิติ logistic Bivariate analysis เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

จากการศึกษาพบเด็กชาย 359 คน เด็กหญิง 364 คน กลุ่มอายุ 0-2 ปี 376 คน และ 3-5 ปี 347 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7, 50.3, 52.0 และ 48.0 ตามลำดับ ภาวะโภชนาการจำแนก 4 เกณฑ์ได้แก่ น้ำหนักตามเกณฑ์อายุส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง และสูงตีสมส่วน พบว่า ทุกเกณฑ์ เด็กมีภาวะโภชนาการดี ร้อยละ 72.2, 86.9, 71.4 และ 79.3 ตามลำดับ เด็กชาย และเด็กหญิง สูงตีสมส่วน ร้อยละ 78.8 และ 79.7 ตามลำดับ ปัญหาภาวะโภชนาการพบว่า เด็กมีน้ำหนักค่อนข้างมาก และมากกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 15.4 และน้ำหนักค่อนข้างน้อย และน้อยกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 12.3 นอกจากนี้ยังพบภาวะค่อนข้างผอม ผอม ท้วม เริ่มอ้วน อ้วน และไม่สูงตีสมส่วน ร้อยละ 5.5, 8.1, 3.9, 4.6, 6.5 และ 20.7 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบปัญหาภาวะโภชนาการระหว่างเพศ พบว่า เด็กชายมีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์มากกว่าเด็กหญิง ในขณะที่เด็กหญิงมีน้ำหนักมากกว่าเกณฑ์มากกว่าเด็กชาย เด็กหญิงมีปัญหาเตี้ยมากกว่าเด็กชาย เด็กชายมีรูปร่างผอม และค่อนข้างผอมมากกว่าเด็กหญิง เด็กชายสูงตีสมส่วนน้อยกว่าเด็กหญิง ในขณะที่เด็กหญิงมีรูปร่างอ้วน เริ่มอ้วน และท้วมมากกว่าเด็กชาย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับภาวะโภชนาการ พบว่าปัจจัยด้านแม่ ได้แก่ อายุแม่ปัจจุบัน ($P=0.015$) และการกินยาเสริมไอโอดีน ($p=0.046$) ปัจจัยด้านเด็ก ได้แก่ น้ำหนักทารกแรกเกิด ($p=0.035$) และการกินนมแม่อย่างเดียว ($p=0.019$) ปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคของเด็ก ได้แก่ การกินอาหารว่าง ($p=0.026$) การกินปลา ($p=0.013$) กินขนมเบเกอรี่ ($p=0.025$) การกินเนื้อสัตว์ติดมัน ($p=0.032$) และการเติมเครื่องปรุงรสเค็ม ($p=0.037$) และปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ การเลี้ยงดูเด็กโดยญาติ ($p=0.016$)

ข้อเสนอแนะ การส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับยาเสริมไอโอดีนอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงส่งเสริมให้เด็กกินนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน สนับสนุนให้ผู้เลี้ยงดูเด็ก มีความรู้ ตระหนักถึงความสำคัญด้านโภชนาการเพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัย และมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เหมาะสม และควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในพื้นที่ระดับอำเภอ และจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการต่อไป

คำสำคัญ ภาวะโภชนาการ สูงตีสมส่วน เด็กปฐมวัย ปัจจัยสุขภาพ